

COURSE: CORPORATE GOVERNANCE

LECTURE 5. ORGANIZATION AND HOLDING OF THE GENERAL MEETING OF SHAREHOLDERS LECTURER: XUSAINOV Sh. PhD

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ – ФАНИ

5 – МАВЗУ. АКЦИЯДОРЛАРНИНГ УМУМИЙ ЙИҒИЛИШINI ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ МАЪРУЗАЧИ: ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент

Маълумот учун: барча маъруза тезисларида, тақдимотларда “Корпоратив бошқарув” (муаллиф С.Элмирзаев), “Corporate Governance: Principles, Policies and Practices” (муаллиф Bob Tricker) китоблари материаллари фойдаланилган, мазкур китоблар фаннинг асосий дарсликларидир, аммо бошқа турли манбалардан ҳам фойдаланилади.

Мавзу саволлари:

- 1. Акциядорлар умумий йиғилишининг ташкил этилиши**
- 2. Акциядорлар умумий йиғилишида овоз бериш ва овоз натижаларини расмийлаштириш**
- 3. Акциядорлар умумий йиғилишини ташкил этиш ва ўтказишнинг амалдаги ҳолати**

1. Акциядорлар умумий йиғилишининг ташкил этилиши

Акциядорлар умумий йиғилиши жамиятнинг энг муҳим бошқарув органларидан бири ҳисобланади ва у орқали акциядорлар жамиятнинг муҳим масалаларини муҳокама қилиб, қарорлар қабул қилиш ҳуқуқини амалга оширадилар. Умумий йиғилишнинг тўғри ташкил этилиши ва ўтказилиши акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва жамият бошқарувида уларнинг иштирокини таъминлашнинг асосий механизми ҳисобланади.

Акциядорлар умумий йиғилишининг ташкил этилиши ва реестр шакллантирилиши

Акциядорлар умумий йиғилиши ўтказиладиган санадан уч иш куни олдин жамият акциядорларининг реестри шакллантирилади. Бу реестрда қайд этилган акциядорлар умумий йиғилишда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўладилар. Бу реестрнинг шакллантирилиши акциядорлар ва уларнинг овоз бериш ҳуқуқини

аниқлашда муҳим аҳамиятга эга. Жамият акциядорнинг талабига кўра, акциядорлар умумий йиғилишини ўтказиш учун шакллантирилган реестрга киритилганлиги ҳақида ахборот тақдим этиши шарт.

Акциядорларга умумий йиғилиш ҳақида хабар бериш

Акциядорлар умумий йиғилишини ўтказиш тўғрисидаги хабар йиғилиш ўтказиладиган санадан камида етти кундан кечиктирмай, лекин узоғи билан ўттиз кун олдин жамиятнинг расмий веб-сайтида, оммавий ахборот воситаларида эълон қилинади, шунингдек, акциядорларга электрон почта орқали юборилади. Бу тартиб акциядорларнинг йиғилиш ҳақида ўз вақтида маълумотга эга бўлишини таъминлайди ва уларга ўз фикр ва таклифларини билдириш имконини беради.

Давлат иштирокидаги акциядорлик жамиятларида махсус талаблар

Давлат иштирокидаги акциядорлик жамиятларида жамият давлат вакилини умумий йиғилиш ўтказиладиган санадан камида етти кун олдин ёзма шаклда хабардор қилиши шарт. Бу талаб давлат иштирокини таъминлаш ва давлат манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида жорий этилган.

Умумий йиғилиш ҳақидаги хабар мазмуни

Умумий йиғилиш тўғрисидаги хабарда қуйидаги маълумотлар кўрсатилиши лозим:

- Жамиятнинг номи, жойлашган ери (почта манзили) ва электрон почта манзили;
- Умумий йиғилиш ўтказиладиган сана, вақт ва жой;
- Жамият акциядорларининг реестри шакллантириладиган сана;
- Умумий йиғилиш кун тартибига киритилган масалалар;
- Умумий йиғилишга тайёргарлик кўришда акциядорларга ва давлат вакилига тақдим этилиши лозим бўлган ахборот (материаллар) билан таништириш тартиби.

Акциядорларнинг умумий йиғилишини ўтказишга тайёргарлик

Акциядорлар умумий йиғилишини ўтказишга тайёргарлик кўрилаётганда жамият кузатув кенгаши, маълум бир ҳолатларда умумий йиғилишни чақирувчи шахслар қуйидагиларни белгилайди:

- Умумий йиғилиш ўтказиладиган сана, вақт ва жойни;
- Умумий йиғилишнинг кун тартибини;
- Умумий йиғилиш ўтказиш учун жамият акциядорларининг реестри шакллантириладиган санани;
- Умумий йиғилиш ўтказилиши ҳақида акциядорларга ва давлат вакилига хабар қилиш тартибини;
- Умумий йиғилишни ўтказишга тайёргарлик кўрилаётганда акциядорларга ва давлат вакилига тақдим этиладиган ахборот (материаллар) рўйхатини;
- Овоз бериш бюллетенининг шакли ва матнини.

Кун тартибига масалалар киритиш ҳуқуқи

Жамият овоз берувчи акцияларининг камида бир фоизига эгалик қилувчи акциядорлар (акциядор) жамиятнинг молия йили тугаганидан кейин ўттиз кундан кечиктирмай, агар жамият уставда бундан кечроқ муддат белгиланмаган бўлса, акциядорларнинг йиллик умумий йиғилиши кун тартибига масалалар киритишга ҳақлидир.

Шунингдек, акциядорлар ўзларининг номзодларини жамият кузатув кенгаши ва тафтиш комиссияси таркибига киритишга ҳақлидирлар. Бу таклифлар акциядорларнинг умумий йиғилиши ўтказилиши ҳақидаги хабар эълон қилинган санадан эътиборан уч иш кунидан кечиктирмай тақдим қилиниши лозим.

Умумий йиғилиш кун тартибига масала киритиш тартиби

Акциядорлар томонидан кун тартибига масала киритишда қуйидаги маълумотлар кўрсатилиши керак:

- Масала қўйилиши сабаблари;
- Масалани киритаётган акциядорнинг (акциядорлар) исми-шарифи (номи);
- Акциядорга тегишли акцияларнинг сони ва тури.

Жамият кузатув кенгаши тушган таклифларни кўриб чиқиши ва белгиланган муддат тугаганидан сўнг ўн кундан кечиктирмай уларни кун тартибига киритиш ёки рад этиш ҳақида қарор қабул қилиши шарт. Агар рад этилса, бу қарор акциядорларга уч иш куни ичида юборилади.

Акциядорларнинг навбатдан ташқари умумий йиғилиши

Акциядорларнинг навбатдан ташқари умумий йиғилиши жамият кузатув кенгашининг қарорига кўра унинг ташаббуси асосида ёки тафтиш комиссиясининг ёзма талаби, шунингдек овоз берувчи акцияларнинг камида беш фоизига эгалик қилувчи акциядорлар талабига асосан ўтказилади.

Талаб киритилган санадан эътиборан ўн кун ичида кузатув кенгаши умумий йиғилишни чақириш ёки чақиришни рад этиш ҳақида қарор қабул қилиши шарт. Рад этиш асосларига қонунчиликка риоя этмаслик ёки талаб қилувчи акциядорнинг етарли овоз берувчи акциялар улушига эга эмаслиги киради.

Умумий йиғилишда овоз бериш тартиби

Акциядорларнинг умумий йиғилишида овоз бериш тартиби қонунчилик ва жамият уставда белгиланади. Овоз беришда акциядорлар шахсан ёки уларнинг вакиллари орқали иштирок этишлари мумкин. Давлат иштирокидаги жамиятларда давлат вакили шахсан иштирок этади.

Умумий йиғилиш кворуми ва унинг ўтказилиши

Агар акциядорларнинг умумий йиғилишида иштирок этиш учун рўйхатдан ўтказиш тугалланган пайтда жамиятнинг овоз берувчи акцияларининг жами эллик фоизидан кўпроқ овозига эга бўлган акциядорлар (уларнинг вакиллари) рўйхатдан ўтган бўлса, умумий йиғилиш кворумга эга бўлади. Агар кворум

мавжуд бўлмаса, такрорий йиғилиш ўтказилади ва унинг кун тартиби ўзгартирилиши мумкин эмас.

Умумий йиғилиш қарори

Акциядорларнинг умумий йиғилишида қабул қилинган қарорлар акциядорларнинг манфаатларини ҳимоя қилишга ва жамиятнинг келгусидаги ривожланишига таъсир кўрсатади. Қабул қилинган қарорлар умумий йиғилиш баённомасига киритилади ва акциядорларга етказилади.

Акциядорлар умумий йиғилишининг ташкил этилиши ва ўтказилиши қонунчилик асосида белгиланган тартибда амалга оширилиши жамиятнинг шаффофлиги ва акциядорлар манфаатларининг ҳимоясини таъминлайди.

2. Акциядорлар умумий йиғилишида овоз бериш ва овоз натижаларини расмийлаштириш

Акциядорлар умумий йиғилишида овоз бериш қонунчилик ва жамият уставига мувофиқ амалга оширилади. Умумий йиғилишда қарорлар қабул қилиш «жамиятнинг овоз берувчи битта акцияси — битта овоз» принципига асосланади. Аммо кузатув кенгаши аъзоларини сайлаш каби ҳолларда кумулятив овоз бериш тартиби қўлланилиши мумкин. Кумулятив овоз беришда ҳар бир акциядор ўз овозларини бир ёки бир нечта номзод ўртасида тақсимлайди, бу эса номзодлар сайловида кам акциядорларнинг ҳам иштирокини таъминлашга имкон беради.

Овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган акциядорлар

Акциядорлар умумий йиғилишида қуйидаги шахслар овоз бериш ҳуқуқига эга:

- Жамиятнинг оддий акциялари эгалари бўлган акциядорлар;
- Қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда, жамиятнинг имтиёзли акциялари эгалари бўлган акциядорлар.

Акциядорлар умумий йиғилишида овозга қўйилган масалалар бўйича қарорлар, йиғилишда иштирок этаётган овоз берувчи акциялар эгалари бўлган акциядорларнинг кўпчилиги (оддий кўпчилик) томонидан қабул қилинади. Масалан, ривожланган мамлакатлар амалиётида "оддий кўпчилик" овоз билан қуйидаги масалалар бўйича қарорлар қабул қилинади:

- Директорлар томонидан акциядорларга тақдим этилган молиявий ҳисоботни тасдиқлаш;
- Тафтиш комиссиясининг хулосаларини тасдиқлаш;
- Директорлар томонидан таклиф этилган дивидендлар миқдорини тасдиқлаш;
- Компания ва боғлиқ шахслар ўртасидаги йирик битимларни тасдиқлаш;
- Директорларни тайинлаш ёки қайта тайинлаш.

Малакали кўпчилик овоз билан қабул қилинадиган қарорлар

Қуйидаги масалалар бўйича қарорлар акциядорлар умумий йиғилиши томонидан малакали кўпчилик овоз (ўтган уч қисмдан иборат овоз) билан қабул қилинади:

- Жамият уставига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ёки янги тахрирдаги уставни тасдиқлаш;
- Жамиятни қайта ташкил этиш;
- Жамиятни тугатиш, тугатувчини тайинлаш ва оралик ҳамда якуний тугатиш балансларини тасдиқлаш;
- Жамият томонидан эълон қилинган акцияларнинг энг кўп миқдорини белгилаш;
- Жамиятнинг йирик битимларини тузиш;
- Аффилланган шахслар билан тузиладиган битимларни маъқуллаш.

Солиққа оид ёки давлат олдидаги бошқа қарздорлик ҳисобига жамият устав капиталидаги давлат улушини шакллантириш ёки ошириш тўғрисидаги қарор жамият акциядорлари умумий йиғилиши томонидан жойлаштирилган овоз берувчи акцияларнинг камида учдан икки қисми эгалари бўлган акциядорларнинг розилиги мавжуд бўлган тақдирда, оддий кўпчилик овози билан қабул қилинади.

Овоз бериш бюллетенлари ва санок комиссияси

Акциядорлар умумий йиғилишида овоз бериш махсус бюллетенлар орқали амалга оширилади. Овоз бериш бюллетенлари жамиятнинг кузатув кенгаши томонидан тасдиқланади. Агар навбатдан ташқари умумий йиғилиш кузатув кенгаши ташаббуси билан чақирилмаган бўлса, бюллетенлар умумий йиғилишни чақирувчи шахслар томонидан тасдиқланади.

Овоз бериш бюллетенида қуйидаги маълумотлар бўлиши лозим:

- Жамиятнинг тўлиқ номи;
- Акциядорлар умумий йиғилишини ўтказиш санаси, вақти ва жойи;
- Овоз бериш учун қўйилган ҳар бир масаланинг таърифи;
- Ҳар бир масала бўйича овоз бериш вариантлари («ёқлайман», «қаршиман», «бетарафман»);
- Овоз бериш бюллетени акциядор ёки унинг вакили томонидан имзоланиши ҳақидаги кўрсатма.

Агар овоз бериш бюллетенида бир нечта масала бўйича овоз бериш талаб қилинса ва баъзи масалалар бўйича тўғри тартибда овоз берилмаган бўлса, бу ҳолат бутун бюллетенни ҳақиқий эмас деб топилишига сабаб бўлмайди. Бюллетенда кўрсатилган ҳар бир масала бўйича овозлар алоҳида санаб чиқилади.

Овоз бериш яқунлари бўйича санок комиссияси овоз бериш натижалари тўғрисидаги баённома тузади ва унга овоз бериш натижалари билан боғлиқ барча маълумотлар киритилади. Баённома санок комиссияси аъзолари томонидан имзоланади ва умумий йиғилишнинг баённомасига илова қилинади.

Қарорларни эълон қилиш ва акциядорларга маълумот етказиш

Акциядорлар умумий йиғилиши томонидан қабул қилинган қарорлар ва овоз бериш яқунлари жамиятнинг уставда белгиланган тартибда ва муддатларда акциядорларга етказилади. Одатда, қарорлар қабул қилинган

санадан эътиборан ўттиз кун ичида акциядорларга расмий равишда маълум қилинади.

Давлат вакилининг иштирокисиз қабул қилинган қарорлар, шунингдек қонунчиликка зид бўлган ёки давлат манфаатларига хилоф келувчи қарорлар вето қўйилиши мумкин. Бундай қарорлар ижро этилмайди.

Акциядорларнинг қарорлар устидан шикоят қилиш ҳуқуқи

Агар акциядор узрли сабабларга кўра умумий йиғилишда иштирок этмаган ёки қабул қилинган қарорларга қарши овоз берган бўлса, у судга шикоят қилиш ҳуқуқига эгадир. Шикоятда қарор қабул қилишдаги қонунчилик талаблари бузилганлиги ёки акциядорнинг ҳуқуқлари поймол этилганлиги асос қилиб кўрсатилиши мумкин.

Овоз бериш натижаларини расмийлаштириш тартиби

Овоз бериш яқунлари тўғрисидаги баённома акциядорлар умумий йиғилишида ўқиб эшиттирилади ва овоз бериш натижалари эълон қилинади. Баённома имзолангандан сўнг, овоз бериш бюллетенлари санок комиссияси томонидан муҳрланади ва жамият архивига топширилади.

Акциядорлар умумий йиғилишининг баённомаси йиғилиш тугаганидан кейин ўн кун ичида икки нусхада расмийлаштирилади ва раис ҳамда йиғилиш котиби томонидан имзоланади. Баённомада қуйидаги маълумотлар акс этирилиши лозим:

- Умумий йиғилиш ўтказилган сана, вақт ва жой;
- Жамиятнинг овоз берувчи акцияларига эгалик қилувчи акциядорлар сони;
- Умумий йиғилишда иштирок этган акциядорларнинг сони;
- Умумий йиғилиш раиси ва котиби;
- Кун тартибидаги масалалар, маърузаларнинг асосий қоидалари ва овоз бериш натижалари;
- Умумий йиғилишда қабул қилинган қарорлар.

Шу орқали умумий йиғилишда қабул қилинган қарорлар ва овоз бериш натижалари расмийлаштирилади ва акциядорларга етказилади.

3. Акциядорлар умумий йиғилишини ташкил этиш ва ўтказишнинг амалдаги ҳолати

Ушбу ёзувда акциядорлар умумий йиғилишининг ўтказилиши ва унинг натижалари бўйича кенг ва батафсил маълумот келтирилган. "Ўзсаноатқурилишбанк" АТБ акциядорларининг 2024-йил 28-апрелда ўтказилган ҳисобот умумий йиғилиши мисолида қуйидаги жиҳатларга эътибор қаратиш мумкин:

1. Йиғилишнинг умумий ташкил этилиши ва ўтказилиши:

- Йиғилиш 2024-йил 5-апрелда "Акциядорлик жамиятлари ва акциядорлар ҳуқуқини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги, "Банклар ва банк фаолияти

тўғрисида”ги Қонунлар ҳамда “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ Уставига мувофиқ чақирилган.

○ Йиғилиш ҳақида акциядорларга қонуний тартибда хабар берилиши таъминланган: расмий веб-сайтда, иқтисодий газета саҳифасида ҳамда электрон почта орқали.

2. Йиғилиш кворуми ва иштироки:

○ Саноқ комиссиясининг хулосасига кўра, йиғилишда умумий овоз берувчи акцияларнинг 86,8% эгалари иштирок этган ва бу йиғилиш кворумга эга эканлигини кўрсатади.

○ Йирик акциядорлар ва уларнинг вакиллари иштирок этиши йиғилишда муҳокамаларнинг самарали бўлишини таъминлаган.

3. Йиғилиш кун тартиби ва қарорлар:

○ Йиғилиш кун тартибига 12 та масала киритилган, жумладан, Банк Кенгаши ва Бошқарувининг йиллик ҳисоботи, банкни ривожлантириш стратегияси, фойдани тақсимлаш, банк акцияларини майдалаш ва бошқа муҳим масалалар.

○ Барча кун тартибидаги масалалар бўйича овоз бериш натижасида “Ёқлайман” овозларининг бир овоздан кўпчиликини ташкил этиши кузатилган, бу эса акциядорлар ўртасида бирдамлик мавжудлигидан далолат беради.

4. Банкнинг рейтинглари ва ижобий натижалари:

○ Йиғилишда 2016 йил якунлари бўйича банк “Ахбор-Рейтинг” миллий рейтинг компаниясининг “узА+” даражасидаги “Ижобий” прогноз рейтингига эга бўлгани ҳамда “Fitch Ratings” ва “Standard & Poor’s” халқаро рейтинг агентликларидан ҳам юқори баҳолар олганлиги қайд этилди.

5. Йиғилиш натижалари бўйича қарорлар:

○ Йиллик ҳисоботлар тасдиқланиб, банк фойдасини тақсимлаш тўғрисидаги қарорлар қабул қилинди. Имтиёзли ва оддий акциялар бўйича дивидендлар миқдори белгиланди ва дивидендларни тўлаш муддати кўрсатилди.

○ Банк Кенгаши ва Тафтиш комиссияси аъзоларини сайлаш натижалари баён этилди.

6. Иқтисодий ва стратегик режалар:

○ Банк Уставига ўзгартиришлар киритиш ва янги ташкилий тузилмани тасдиқлаш орқали банкнинг келгуси ривожланиш стратегияси муҳокама қилинди ва ушбу жараёнларда акциядорларнинг ҳам фаол иштироки таъминланди.

7. Ҳукумат ва иқтисодий сиёсат билан уйғунлаштирилган қарорлар:

○ Умумий йиғилишда қабул қилинган қарорлар ва банкнинг келгуси режалари Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Ҳукуматининг иқтисодиётни ривожлантиришга қаратилган сиёсатига мувофиқ ишлаб чиқилгани таъкидланди.

Ушбу йиғилиш натижаларидан келиб чиқиб, акциядорлик жамиятининг фаолиятини самарали ва қонунларга мувофиқ бошқаришда умумий

Йиғилишнинг аҳамияти яна бир бор тасдиқланди. Бундай йиғилишлар акциядорлар билан бошқарув ўртасида ўзаро ҳамкорлик ва ҳисобот бериш тизимини такомиллаштириш имконини яратади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Corporate governance: principles, policies and practices, Tricker B. / Oxford, 2015
2. -Zamonaviy korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./T.: "Iqtisod-moliya". 2019
3. Korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./ T.: "Zebo Print", 2021
4. -Korporativ boshqaruv: muammolar va zamonviy yechimlar. Suyunov D.X., Xoshimov E.A., Xusainov Sh.A./ Toshkent: Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, 2021